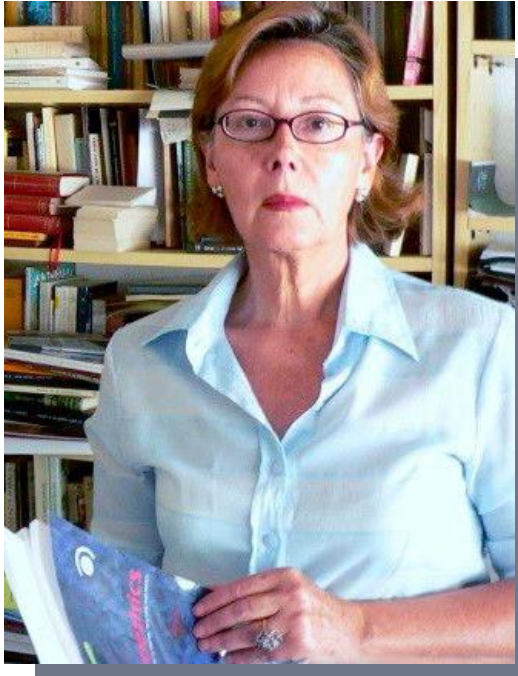

DEL CANVI SOCIAL A L'ACCELERACIÓ METACULTURAL I EL GOING META

Dra. MARIA JESÚS BUXÓ REY
Universitat de Barcelona

En temps passat el concepte de canvi social feia referència a la modificació de les estructures i dinàmiques culturals derivades de processos de difusió, aculturació i innovació, i encara avui orienta teòricament els models amb què s'analitzen les condicions atingents a l'esdevenir canviant dels fets i les seves conseqüències socials. No obstant això, observar la realitat del segle XXI obliga a modificar el sentit gradual i lineal d'aquells models i buscar-ne altres que encaixin amb la pluralitat transcultural, la ubiqüitat de la societat en xarxa i les fronteres borroses dels relats mediàtics que mouen i agiten la vida social; dinàmiques i condicions difuses i líquides ja exposades pels teòrics de la postmodernitat en enfocar el risc i la seguretat / llibertat —social, identitària, ètica, política i industrial— sota l'impacte de la mundialització i els avenços científics i tecnològics.

El motor de l'impacte social se situa en les noves tecnologies i es qualifica en positiu com a societat del coneixement, societat en xarxa, mentre els qualificatius crítics enfoquen les conseqüències impersonals i antisocials dels peatges i dependències de transitar en la complexitat de la xarxa sense capacitat de decisió. Sens dubte l'accelerador tecnològic que ens afecta i sedueix són les pantalles sense fils en tota mena d'artefactes, la ubiqüitat de la comunicació en xarxa, l'abast del calculador del Big Data i la dissolució de límits entre l'ésser humà i la intel·ligència artificial. Per aquest motiu, davant l'extensivitat i la intensivitat d'aquestes condicions, en aquesta breu reflexió s'aposta per pensar el canvi a través de la idea de metaculturalitat ja que els avenços culturals no són rellevants per se, sinó per la seva capacitat per circular i recrear-se transculturalment.

La innovació metacultural en clau de paral·lelisme cognitiu

Des de la concepció clàssica de 'meta' per adjectivar el pensament més enllà de la física sense esdevenir el mateix, els filòsofs del XX amplifiquen la significació amb la idea d'estructura conceptual doble (Quine, 1937), discutir la discussió i escriure programes manipulant el format de les dades que els han produït. I d'aquest pensar en diferents nivells d'abstracció, 'meta' es fa terme propi, fins i tot substantiu popular per definir una forma de transitar per les idees i la xarxa.

Antropològicament, la idea de metacultura assimila el sentit d'estructura conceptual doble per analitzar la cultura que genera i activa cultura, enfocament que supera la idea d'"habitus" o inèrcia essencialista i posa en evidència la confluència de fusions i reinencions mundialitzades per la circulació d'expressions i estils culturals. Com diu Urban (2001), una forma d'autoreflexivitat amb la qual s'observa l'acceleració del moviment i la circulació de fenòmens culturals immaterials i materials. Precisament per transcendir límits geogràfics, ètnics, de classe, d'època, de gènere, entre d'altres, i pel caràcter efímer derivat de diferents disseminacions repetitives o cícliques en el temps i l'espai, la recombinació d'elements fa que els productes ad hoc adquireixin una entitat la diversitat d'expressions de la qual aportí innovació, encara que també la impressió de novetat.

I encara més, metacultural es torna complex ja que s'accelera en forma de paral·lelisme cognitiu, el qual es nodreix de la innovació de la neurociència i les tecnologies nano i quàntiques pel que fa a potenciar la ubiqüitat, la virtualitat de les ciències artificials, la interpenetració de les matèries orgànica i inorgànica i la convivència de realitats en paral·lel. Aquesta mena de dualitat simultània deixa de ser una preocupació relativa a l'estat mental dissociat i bipolar per constituir un modus mental i vivendi canalitzats per la socialització tecnològica. S'apren així a viure amb pantalles i plànols de la realitat simultanis i discontinus i a iniciar-se en l'acceptabilitat del laberint de dades i circuits on es poden combinar idees, valors, expressions, percepcions i sentiments, oposats i en contradicció.

En la seva caracterització cultural, la ment racional fixa allò que és real o bé irreal i també orienta el processament serial i progressiu de dades en la consecució d'un coneixement unificat i ordenat. Fins i tot manejan informació simultània, davant el conflicte o la disparitat basats en diferències i possibilitats, les dades, i el seu corresponent camp semàntic, es processen alternativament o són forçades a ser compatibles en una xarxa de significats i relacions úniques i coherents. Interpretar els significats de manera unívoca genera un tipus de consciència que s'entén com la suma d'aquelles idees i habilitats que controlem per coneixement objectiu, tant en el seu format canònic com en la seva associació amb la idea de veritat.

En la seva caracterització cerebral, la cognició no és simplement un conjunt de passos seqüencials discrets, emergeix de la multiconnexió en paral·lel de les xarxes neuroanatòmiques, la qual cosa permet processar habilitats i emocions simultàniament creuant tota tasca o acció de modalitats sensorials i camps de significació múltiples. En estimular aquests processos en paral·lel, tant si s'activen voluntàriament com espontàniament a la manera del somni o la simbolització inconscient, resulten combinatòries i modalitats que potencien l'intercanvi d'estímuls, sensacions i interpretacions dispars, com també fusionen dissonàncies, contradiccions i paradoxes paraconsistentes. En obrir la consciència a versions i perspectives, més que controlar les fonts d'aquest coneixement i les seves pràctiques, l'eficàcia cognitiva se sustenta en la portabilitat de manejar i aplicar de forma flexible i aleatòria el que serien formes de vida possible en contextos diversos; una consciència múltipara que, entre altres habilitats, possibilita relativitzar la concepció de veritat i perfeccionar la pràctica de la decisió.

No cal obviar, però, que el paral·lisme làbil i difús, precisament per l'acceleració informativa i el caràcter efímer de tot, també genera eventualment confusió i indecisió, si es vol regressió i circularitat viciosa entre diferents nivells d'abstracció, que tendeix a buscar port segur en la repetició essencialista ambigua, el fetitxisme de les idees i els objectes com a mediadors del consum transcultural i, cada vegada més, la pseudologia fantàstica de la transsubstanciació ciberhumana. Es fa així moda el consum cultural d'aquesta conjunció aleatòria de creences i pràctiques fins a l'extrem que, com a estil de vida, adquireix denominació pròpia, going meta.

Going meta

Seguint Hofstadter (1979), l'ús adjectiu i substantiu de 'meta' transmuta en preposició direccional essent representativa d'aquesta evolució l'expressió going meta. Es pot interpretar com les actituds i maneres de deixar de banda els cànons culturals habituals i pensar o viure la realitat en clau metacultural. Això implica un estil de vida que assumeix identitats, que són alhora reals i fictícies, segons interactuen en els microbloggins de la xarxa, i s'adhereixen a la realitat virtual de jocs i mons en paral·lel. S'adopten, així mateix, pràctiques, gustos i consums sempre canalitzats per les pantalles en xarxa i pendents de modes aleatòries amb i sense remitent de marca. I, de la informació creada per excés, s'atén a la immediatesa i la impressió del moment, ja que les dades es modifiquen constantment i poden ser una cosa i l'altra a la vegada.

Davant l'acumulació imparabile de les aparences, la incertesa / inseguretat es maneja amb els detalls sense preocupar la superficialitat o trivialitat de la qüestió de fons i els criteris de selecció ja que l'important no és l'exactitud i el contrast sinó la rapidesa de la resposta, fins i tot quan es parodia el pensament pseudocrític i s'aplica el cànon del que és políticament correcte. Sens dubte és l'ambient social propici per a l'auge de la postveritat definida extensament per la RAE com a «distorsió deliberada d'una realitat, que manipula creences i emocions per tal d'influir en l'opinió pública i en actituds socials».

Seria injust no valorar del going meta l'imaginari i el potencial innovador dels relats i les produccions artístiques sense fronteres precisament per la seva capacitat de descobrir la part retòrica dels avenços científics, les crítiques socials i les estètiques comercials dominants, fins i tot els marcadors de tendència dels mitjans de comunicació. No és d'estranyar, però, que la innovació viralitzada decaigui davant l'impacte infinit de la sala dels miralls de la cultura immaterial que sempre busca noves expressions. En la seva vulgarització, going meta és una mena de 'limbus infantum', consumista i plaent, per als qui viuen a través de pantalles l'acceleració de la post-modernitat tecnològica.

Un territori transcultural encara a etnografiar tant si resulta aplicable, encara que s'eludeixi la pertinença generacional, el concepte de canvi social com si s'opta pel d'acceleració metacultural.

Bibliografia

Hofstadter, D. R. (1979) Gödel, Escher, Bach|Gödel, Escher, Bach: un eterno y grácil bucle. Barcelona, Tusquets editores, tercera edició (1989).

Quine, W. van O (1937) «Logic Based on Inclusion and Abstraction», The Journal of Symbolic Logic, vol. 2, núm. 4, pp. 145-152.

Urban, G. (2001) Metaculture. How Culture Moves through the World. Minneapolis, University of Minnesota Press.